

AİLE EĞİTİMİNİN AMACI, TÜRLERİ, İLKELER

Aile eğitimi

- Aile eğitimi en genel anlamıyla ailenin/aileyi oluşturan bireylerin desteklenmesine yönelik eğitimsel çalışmalardır.
- Aile yaşam dinamiklerinin sağlıklı işlemesini sağlamak üzere, aile bireyelerine **bilgi, beceri, tutum ve davranışların kazandırılmasını** sağlamak üzere yapılan **sistemli** ve **planlı** eğitim çalışmalarıdır.

Aile eğitiminin ebeveynlik becerilerine yönelik kazanımlarına vurgu yapan tanımlar → **anne-baba eğitimi**

- Aileler, çocuklar ve aralarındaki ilişkinin gelişimini destekleyen, bilgi ve becerilerin kazanılması, kavranması ve anlaşılmasını destekleyen bir süreçtir.
- Ailelere ve çocuğun bakımını üstlenen birincil şahıslara yönelik **çocuk bakımı becerilerini geliştiren** bir süreçtir.
- Ebeveynlere çocuklarının fiziksel, ruhsal, duygusal, toplumsal ve cinsel gelişimlerini desteklemede ulaşabilecekleri **en üst yeterliliğe ulaşabilmelerinin desteklenmesidir.**

-
- Anne-babaya çocuk gelişimi ve eğitimine ilişkin becerilerin öğretilmesi, toplumsal ve duygusal destek verilmesi, anne-baba ve profesyoneller arasında **bilgi alışverişinin sağlanması**, anne-babanın **bir gruba katılması**, uygun anne-baba-çocuk ilişkilerinin geliştirilmesi ve güçlendirilmesi ile anne-babalara toplumsal kaynaklara ulaşmada yardımcı olmaktır.
  - Çocuğa bakan kişiyi (anne-baba) desteklemek, **zengin uyarıcı ev ortamı sunmak**, **anne-baba-çocuk etkileşimini** gerçekleştirmek, çocuğun doğumdan ilkokulun başlangıcına kadar olan devrede gelişimsel ihtiyaçlarına cevap vermek amacıyla düzenlenen eğitim etkinlikleridir.

*Çocuğun gelişim sürecine ailenin katılımını sağlayan aile eğitimi, ailede yalnızca anne-babayı ya da yalnızca çocuğu hedef almayıp **anne-baba ve çocuğu bir sistem bütünlüğü içinde ele almalıdır.***

Aile eğitimi neden önemlidir?

- ▶ Çocuk ailesi ile bir bütündür. Çocuğun kalıtımla getirdiği özelliklerin/ mevcut potansiyelinin ortaya çıkma ve gelişme düzeyi, bu özelliklerin nasıl biçimleneceği, gelecek yaşamının nasıl etkileyeceği,
- Ailenin öğrenim düzeyi/kültürel niteliği,
- Çocuklarına sağladığı uyarılar,
- Aile bireylerinin birbirleriyle/çocuklarıyla ilişkilerinin niteliği,
- Ebeveyn tutumları,
- Sözel/ sözel olmayan iletişim biçimleri,
- Nasıl bir model oldukları, sağlık, eğitim, gelişim, davranış, eğitim konularındaki bilgileri,
- Aile ortamının niteliği gibi pek çok değişkene bağlıdır.

Tüm bu özellikler iyi planlanmış eğitim programları vasıtasıyla iyileştirilebilir/geliştirilebilir.

Çocukların her yönden sağlıklı olarak gelişimlerini sürdürmeleri anne-babaların çocuğun gelişimi, bakımı, eğitimi vb konularda bilgi, beceri sahibi olmaları ve bunu tutum ve davranışlarına yansıtmaları ile ilişkilidir.

► Toplumun temelini oluşturan ailenin ebeveynlikle ilgili sorumluluklarını yerine getirirken **çağın değişen şartlarına uyum sağlayabilmesi** için yapısının korunması, psikolojik, sosyal, ekonomik ve kültürel bütünlüğünün sağlanması ve **güçlendirilmesi** gerekir.

- teknoloji bağımlılığının önüne geçilmesi
- stresle başa çıkma
- davranış yönetimi
- yeni yaklaşımlar/uygulamalar hakkında farkındalık oluşturma
- rollerin paylaşılması
- gelirin yönetimi
- etkili zaman yönetimi .....

► Anne-babaların çocuklarının eğitimine katılarak çocuklarının gelişimini desteklemeleri her yaştaki çocuk için çok önemlidir.

- Özel gereksinimli çocuğa sahip ebeveynlerin çocuklarının gelişimine/eğitimine nasıl katkı sağlayacakları, olumsuz davranışlarıyla nasıl baş edebilecekleri

-
- Çocuğun gelişimine uygun ve gelişimi hızlandıracak ortam ve koşulların hazırlanmasında ailenin önemli bir rolü vardır. Ailelerin bu ortam ve koşulları en iyi şekilde hazırlayıp çocuklarının eğitimine katkıda bulunmaları aile eğitim programları ile gerçekleşebilir.
  - Aile eğitimleri sonunda programların içeriklerine bağlı olarak ailenin kazanımları farklılık göstermekle birlikte,
    - ✓ Ailelerin yaşam kalitelerinin yükseldiği,
    - ✓ Ailelerin kendi güçlerinin farkına vardığı,
    - ✓ Aile içi iletişimin geliştiği,
    - ✓ Ebeveynlik becerilerinin geliştiği,
    - ✓ Çeşitli konulardaki bilgi, beceri, deneyimlerinin arttığı,
    - ✓ Çocukların gelişimlerinin olumlu yönde etkilendiği,
    - ✓ Sorunların farkında olma ve üstesinden gelme becerilerinin arttığı,
    - ✓ Aile içi uyumun ve işlevselliğin arttığı,
    - ✓ Birlikte daha etkili zaman geçirdikleri,
    - ✓ Anne-babalıkla ilgili stres düzeyinin düştüğü ..... saptanmıştır.

-
- Aile eğitimleri, ailelerin gereksinimlerine göre düzenlenmiş, ev ve kurum merkezli eğitim etkinlikleri ile gerçekleştirilebileceği gibi, ailenin çocuğun okuldaki etkinliklerine katılması yoluyla (**aile katılımı**) da sağlanabilir. Aile katılımı yoluyla gerçekleşen aile eğitimleri sonucunda;
    - Çocukların uzun vadede akademik başarılarını olumlu yönde etkilediği,
    - Eğitimde ev-okul paralelliğini mümkün kılarak öğrenmede kalıcılığı sağladığı,
    - Okula hazır bulunuşluğu arttırdığı,
    - Çocukları bulunduğu çevreden soyutlamadan ve bulunduğu ortama eğitsel nitelikler kazandırarak, çocukların bilişsel, dil, motor, sosyal ve duygusal gelişimlerini en üst düzeye ulaştırdığı,
    - Anne-babaların çocuklarıyla birlikte olduğu zaman dilimini en iyi şekilde değerlendirmelerini sağladığı,
    - Anne-babaların çocuklarına yardımcı olabilmelerinin verdiği memnuniyetle özgüvenlerinin attığı belirlenmiştir.

Aile eğitiminin ilkeleri

Aile eğitim programlarına katılanların çoğunluğunun yetişkinler olduğu göz önünde bulundurularak, yetişkin eğitiminin genel amaçları doğrultusunda bazı temel ilkelere dikkat etmelidir:

Planlılık ilkesi: Tesadüflere bırakılmayacak kadar önemli olan aile eğitim çalışmalarında iyi bir planlama gerekir.

Bilimsellik ilkesi: Aile eğitim çalışmaları ihtiyaç analizleri ve bilimsel verilere dayalı olarak planlanır, uygulanır ve değerlendirilir.

Uygunluk ilkesi: Aile eğitim çalışmaları hedef kitlenin özelliklerine ve gereksinimlerine uygun olarak planlanır.

Yararlılık ilkesi: Çalışmaların planlanmasında çocuğun, ailenin ve toplumun yüksek yararı gözetilir.

Süreklilik ilkesi: Aile eğitim çalışmaları, çağın gerekleri, değişen şartlar ve gelişmelere uygun olarak devamlılık gösterir.

Açıklık ilkesi: Programın amacı, hedefleri tüm paydaşlara açık bir şekilde anlatılır.

Etkileşimlilik ilkesi: Eğitim çalışmaları büyük ölçüde etkileşimli yöntemlerle gerçekleştirilecek şekilde tasarlanır, katılımcıların pasif kalmasını önleyici tekniklere yer verilir.

Gönüllülük ilkesi: Aile eğitim çalışmalarına katılımda katılımcıların gönüllülüğü esastır.

Katılımcılık ilkesi: Aile eğitim çalışmalarına katılanların, eğitim sürecinin her boyutuna aktif katılmaları ve eğitimleri sağlanır.

Ulaşılabilirlik İlkesi: Aile eğitim çalışmalarında ihtiyacı olan ailelere etkili bir şekilde ulaşabilmek için farklı kanallar (evde, iş yerinde, okulda, halk eğitim merkezinde) kullanılır.

Zamanındalık ilkesi: İhtiyaç duyulan aile eğitimlerinin geciktirilmeden, zamanında yapılması hedeflenir.

Eşitlik ilkesi: Tüm aileler ihtiyaçları doğrultusunda uygun aile eğitim çalışmalarına katılabilirler.

İşbirliği ilkesi: Aile eğitim çalışmalarının tüm paydaşları (aile, okul vb) sıkı bir işbirliği içinde çalışır.

Yaygınlık ilkesi: İhtiyacı olan tüm ailelerin eğitimlere katılımlarına fırsat verecek şekilde planlamalar yapılır.

Gizlilik ilkesi: Aile ile ilgili bilgilerin, verilerin paylaşılmasında gizliliğe dikkat edilir.

Aile Eğitimi Yaklaşımları

Aile eğitiminde, eğitimcilerin farklı roller üstleneceği bir çok yaklaşım vardır.

- ❖ Uzman yaklaşımı
- ❖ Kolaylaştırıcı yaklaşım
- ❖ Kritik soruşturma yaklaşımı
- ❖ İşbirlikçi yaklaşım
- ❖ Müdahaleci yaklaşım
- ❖ Eklektik yaklaşım

Uzman yaklaşımı

Uzman yaklaşımı doğrultusunda çalışan eğitimciler, kendilerini belirli bir bilgi bütününe öğrenene aktarmak üzere görev yapan otorite olarak görürler. Bu yaklaşımda eğitimciler diğerlerinin sahip olmadığı bilgi ve becerilere sahip olan ve bu bilgileri aktaracağına güvenilen kişiler olarak görülürler. Uzman yaklaşımında kazandırılması hedeflenen bilgi ve beceriler önceden belirlenir. Bu doğrultuda eğitim materyalleri, program, gündem ve içerik önceden belirlenerek/hazırlanarak katılımcıların uzmanlar tarafından bilgilendirilmesi sağlanır.

Kolaylaştırıcı yaklaşım

- Kolaylaştırıcı yaklaşımda eğitimciler çoğu zaman belirli bir gündeme sahip değildir. Bu yaklaşıma göre; kolaylaştırıcı rolündeki öğretmenlerin programın nasıl ilerleyeceğini belirlemesi yerine, katılımcılar kendileri için neyin önemli olduğuna karar verirler ve öğrenme gündemine karar verirler.
- Kolaylaştırıcılar bu yaklaşımda katılımcıların konuyla ilgili bilgili olduklarını kabul ederler ve çoğunlukla özelleşmiş bilgilere sahip olmalarına karşın, bu bilgileri vermeye çalışmazlar. Grubun akışına denk gelen bilgiler paylaşarak katılımcıların zaten sahip oldukları bilgilere erişmelerine yardımcı olurlar.
- Kolaylaştırıcı yaklaşım, katılımcıların oldukça bilgili ve motive olduğu gruplar için daha uygundur.

Kritik soruşturma yaklaşımı

- ▶ Bu yaklaşımda eğitimciler sorular yoluyla katılımcıların sunulan konular/sorunlar üzerinde eleştirel düşünmelerine yardımcı olurlar. Bu perspektif, katılımcıların kendi toplumlarına katkı sağlamaktan sorumlu olduklarını, bu nedenle toplum meselelerini değerlendirmelerinin gerekli olduğu görüşünü kabul ederler.
- ▶ Eğitimciler, katılımcıların aileleri güçlendirmek için düzenlenen mevcut veya önerilen kamu politikalarını değerlendirmelerine yardımcı olmak için kritik soruşturma yaklaşımını kullanabilirler.

İşbirlikçi yaklaşım

- İçerik ve yöntem olarak uzman yaklaşımı ve kolaylaştırıcı yaklaşım arasında yer alır. Bu yaklaşıma göre hem eğitimciler, hem katılımcılar eğitim ortamına özelleşmiş bilgi getirirler. Eğitimciler öğrenme ortamına araştırma tabanlı ilkeler getirirken, katılımcılar bu ilkelere ilişkin deneyimlerini sunarlar.
- Hazırlanmış bir gündem ve program vardır. Fakat materyaller katılımcıların ihtiyaçlarına göre uyarlanır.
- Katılımcıların gündeme ilişkin fikirler sunmaları ve katkı sağlamaları beklenir. Ancak, eğitimciler tartışmanın içeriği ve akışı üzerinde kontrol sağlamalıdır.

Müdahaleci yaklaşım

- ▶ Eğitimciler değişimin temsilcileri olarak kabul edilirler. Katılımcılarda eğitim yoluyla zihinsel, tutumsal davranış değişikliği, hatta dönüşümün gerçekleşmesi amaçlanır.
- ▶ Bu yaklaşım hem davranışçı, hem radikal eğitim felsefesine dayanır. Bu felsefe doğrultusunda, eğitimciler hedef davranışların kazandırılması için örnek hedef davranışlar yoluyla katılımcıların süreç boyunca eğitsel destek almalarını ve adım adım hedef davranışları kazanmalarını sağlarlar.

Eklektik yaklaşım

Eğitimciler duruma bağlı olarak tüm yaklaşımların farklı unsurlarını kullanırlar.

Uzman yaklaşımı;

- ✓ Deneysel bilginin hiç olmadığı, az olduğu veya tartışmalı konularda,
- ✓ Uzman görüşüne ihtiyaç duyulan konularda katılımcılara bilgi vermek amacıyla tercih edilebilir.
- ✓ Dinleyici bilgisinin ve deneyiminin sınırlı olduğu, onlarla bilgi paylaşmanın gerekli olduğu durumlarda kullanılır. Deneyimli ve yüksek motivasyonlu ebeveynlerden oluşan bir grup için tavsiye edilmez. Böyle bir grup için kolaylaştırıcı ve işbirlikçi yaklaşım daha iyi sonuçlar verir.

Müdahaleci yaklaşım;

- ✓ Ezilen, dışlanmış, sahip olduğu fırsatları, potansiyeli fark etmeye ihtiyaç duyan ailelerle çalışırken kullanılabilir.
- ✓ Beceri öğretimi hedefleniyorsa tercih edilecek en uygun yaklaşımdır.

Eğitimcilerin her bir yaklaşım için tercih edilmesi uygun olan en iyi durumlar ve zamanlar için hassas olması gerekir.

Aile Eğitimi Türleri

- Ev merkezli eğitim
- Kurum merkezli eğitim
- Uzaktan eğitime dayalı eğitim

Ev merkezli eğitim

Ev ziyaretleri (haftada 1-2 kez) yoluyla 0-6 yaş grubunda çocuğu olan annelerin eğitimi,

Program oluşturulması; etkinlik planlama

Materyal hazırlama

Etkinlikleri uygulama -> Model olma

Uygulamaları izleme/Geri dönüt verme

Ödevler

Ev ortamında öğretilen beceriler, çocuğun doğal ortamında ihtiyaç duyacağı becerilerdir.

Anne-babalar becerileri doğal ortamda öğrendiklerinden, becerilerin transferinde daha az güçlük yaşarlar.

Eve dayalı programlar bireyselleştirmeye daha uygundur.

Ev ortamının ve günlük yaşamdaki materyallerin çocuğun gelişimini desteklemek amacıyla kullanabilmesine olanak sağlar.

Çocuğun davranışları doğal ortamda daha rahat gözlenebildiğinden, ev ortamına özgü davranış problemlerinin fark edilmesi daha kolaydır.

Küçük adımlar (Avustralya)

0-4 yaş arasındaki gelişim geriliği gösteren çocuklar ve aileleri

Amaç; ailelerin uygun ortamlar hazırlayarak çocuklarının gelişimlerini desteklemeleri, öğretme becerilerini kazanmaları, çocuklarındaki gelişmeleri değerlendirmeleri, değerlendirme sonuçlarına göre bireysel eğitim programı hazırlamaları ve gerektiğinde uyarlamalar yapmalarını sağlamaktır.

Kurum merkezli eğitim

Okul, halk eğitim merkezleri vb. yerlerde, ailelerin oluşturduğu grupların katıldığı eğitim hizmetleri

- Programın hazırlanması
  - Ailenin gereksinimlerinin ve özelliklerinin dikkate alınması
  - Katılımın sürekliliğinin sağlanması
  - Aktif katılıma özen gösterilmesi
  - İlginin canlı tutulması (günlük yaşamla ilişkilendirme, görsel materyaller)
- Grup eğitimleri ile daha kısa sürede daha çok aileye hizmet sunulabilir.
  - Diğer ailelerin katılımı, ailelerin motivasyonunu artırır.
  - Benzer durumdaki ailelerin olması, yalnızlık duygusunu önler. Sosyal desteği artırır.

Ancak;

- Sunulan bilgiler ve kazandırılması hedeflenen becerileri ev ortamına uyarlamak zor olabilir.
- Çocuk ve aile için bireyselleştirilmesi daha zordur.
- Aile- eğitici etkileşimi daha sınırlıdır.

Uzaktan eğitime dayalı aile eğitimi

Fiziksel koşullar ve zaman sınırlılığı nedeniyle diğer programlara katılamayan ailelerin televizyon ve internet üzerinden eğitimi

Daha çok normal gelişim gösteren çocukların ailelerinin

- ❑ İletişim becerileri,
- ❑ Çocukların gelişimsel özellikleri,
- ❑ Yasal mevzuatlar konularında bilgilendirilmeleri,
- ❑ Gelişimin desteklenmesine yönelik becerilerin kazandırılması.
  - Yayın saatinin uygunluğu (TV)
  - Etkileşim olanağı sayesinde görsel/işitsel temas kurulabilmesi (int)

Kaynaklar

- ▶ Ünal, F. 2018. Aile eğitimi. *içinde Aile Eğitimi ve Katılımı* (Ed.:A.B. Aksoy). s. 11-42. Hedef Yayıncılık; Ankara.
- ▶ Yılmaz Bolat, E.& Özgün, Ö. 2011. Erken çocuklukta aile eğitimi ve aile eğitimine yönelik uygulanan programlar. *içinde Aile Eğitimi ve Okul Öncesinde Aile Katılımı* (Ed.: Y. Aktaş Arnas). s. 21-52. Vize yayıncılık, Ankara.
- ▶ Kılınç, F.E. 2018. Aile yaşam eğitimi. *içinde Aile Yaşam Döngüsü* (Ed.: K. Tepeli&E. Durualp). s. 131-162. Hedef Yayıncılık; Ankara.